

ХАРКІВ CHARKOV

СТОРІНКИ НАУКИ І МИСТЕЦТВА

VĚDA A UMĚNÍ

Харків „Прапор" 1975

33С5(С2)
Х21

О $\frac{20904-027}{М218(04)-75}$ 34—75

Великий центр науки і передової технічної думки, кузня висококваліфікованих кадрів для всіх галузей народного господарства, місто високої культури і давніх театральних традицій — такий сьогодні Харків.

Учені міста вносять вагомий вклад у скарбницю вітчизняної і світової науки, успішно розвивають нові напрямки у різних галузях математики, фізики, медицини, техніки. Прагнучи поєднати досягнення сучасної наукової думки із зрослими потребами народного господарства, вони надають велику допомогу промисловим підприємствам у розв'язанні важливих технічних і інженерних завдань.

У Харкові працює кожний сьомий учений України і діє кожний п'ятий науковий заклад республіки, тут 150 науково-дослідних і проектних організацій. 80-тисячний загін наукових працівників міста нараховує у своїх

лавах 500 докторів і понад чотири з половиною тисячі кандидатів наук. 11 харків'ян — лауреати Ленінської премії, 50 — лауреати Державних премій СРСР і УРСР.

Харківська школа фізики була відомою уже у той час, коли радянська наука робила свої перші кроки. У Фізико-технічному інституті, створеному у 1928 році, працював фізик-теоретик Л. Д. Ландау, велику допомогу надавав інституту видатний російський вчений І. В. Курчатов. 1932 року працівники інституту К. Д. Синельников, О. І. Лейпунський, А. К. Вальтер і Г. Д. Латишев вперше в СРСР розщепили ядро атома літію. У цьому ж інституті був створений перший у країні прискорювач елементарних часток на два з половиною мільйона електрон-вольт.

Тепер в інституті працює понад 200 докторів і кандидатів наук, серед них академік АН УРСР і член-кореспондент АН СРСР В. Є. Іванов, академіки АН УРСР О. І. Ахієзер, Б. Г. Лазарєв, члени-кореспонденти АН УРСР О. П. Ключарьов і В. Т. Толок.

Традиційні для наукового Харкова дослідження у галузі фізики і техніки низьких температур набули дальшого розвитку у Фізико-технічному інституті низьких температур АН УРСР.

Ця єдина у країні спеціалізована кріогенна установа проводить не тільки широкі дослідження у галузі фундаментальної і прикладної надпровідності, фізики магнітних явищ, біофізики, молекулярної фізики і в інших наукових напрямках, але й розробляє і виготовляє для наукових закладів і народного господарства країни кріогенні прилади і устаткування.

Неподалік від Харкова знаходиться один із найбільших у світі радіотелескопів, який доносить до Землі голос далеких планет, допомагає розкрити таємниці Всесвіту. Його творці — вчені Інституту радіофізики і електроніки АН УРСР. В інституті ведуться дослідження у галузі вакуумної і квантової електроніки, фізики металів

Пам'ятник поету-революціонеру Т. Г. Шевченку

Pomník básníka — revolucionáře T. G. Ševčenka

Фізико-технічний інститут низьких температур АН УРСР

Fyziko-technický výzkumný ústav nízkých teplot AV USSR

і напівпровідників, акустики і радіоастрономії. Колектив учених розробляє прилади для наукових досліджень і народного господарства.

У 1972 році у Харкові — великому машинобудівному центрі країни — створено Інститут проблем машинобудування АН УРСР. Його завдання — розвиток на основі сучасних досліджень у галузі математики, кібернетики, механіки і обчислювальної техніки методів і засобів проектування *у машинобудуванні з* метою створення нових високоефективних машин. Співробітники інституту координують дослідження, які проводять академічні і галузеві інститути, а також численні конструкторські бюро, розташовані у різних куточках нашої країни.

Вчені відділення Інституту економіки АН УРСР розв'язують соціальні й економічні проблеми технічного прогресу на промислових підприємствах.

Розробку важливих для розвитку економіки регіону проблем, постановку комплексних досліджень, які ведуться в академічних, галузевих наукових закладах і вузах, координує нещодавно створений Харківський науковий центр АН УРСР.

Ордена Леніна науково-дослідний інститут рослинництва, селекції і генетики відомий хліборобам усієї країни — тут виведено 44 нових високоурожайних сорти зернових культур. Інститут заснував і протягом багатьох років очолював видатний радянський селекціонер двічі Герой Соціалістичної Праці академік В. Я. Юр'єв. Тепер установа носить його ім'я.

Харків — крупний центр медичної науки. Тут розвиваються школи і напрямки з ряду важливих галузей медицини.

В усьому світі відоме ім'я харківського анатома В. П. Воробйова. Він удосконалив методи бальзамування і брав участь у бальзамуванні тіла В. І. Леніна. Академік Воробйов — один із перших лауреатів премії імені В. І. Леніна.

Є у місті вулиця, названа іменем хірурга М. П. Трінклера. Одним із перших у країні він почав застосовувати рентгеноскопію з метою лікування. Ім'я офтальмолога Л. Л. Гіршмана присвоєно заснованій ним очній клініці.

Яскрава сторінка в організації переливання крові пов'язана з ім'ям ученого-харків'янина лауреата Ленінської премії В. М. Шамова. Він першим у країні успішно здійснив переливання крові. Завдяки цьому під час Великої Вітчизняної війни були врятовані тисячі радянських воїнів.

У співдружності з фізиками, хіміками, інженерами харківські медики розробили метод тривалого зберігання крові з допомогою низьких температур. У місті створено Інститут проблем кріогенної біології і медицини Академії наук УРСР. Тут розроблені ефективні методи низькотемпературної консервації тканин і органів, призначених для трансплантації.

Проблемна кардіологічна лабораторія, яку очолює академік Академії медичних наук СРСР професор Л. Т. Малая, впровадила новий метод діагностики серцево-судинних захворювань. Значного розвитку набула хірургічна служба, і перш за все серцево-судинна хірургія.

У проектних організаціях міста народжуються проекти металургійних гігантів, електростанцій, шахт, міст.

Спеціалістами інституту Діпросталь розроблено технічний проект потужної доменної печі, в якій повністю механізовані подача шихти і всі операції по підготовці до розливу чавуну.

Український науково-дослідний вуглехімічний інститут разом з іншими проектними організаціями здійснює технічну політику у коксохімії. Він веде дослідження по координованому плану наукових робіт у галузі коксохімії країн РЕВ і міжнародної організації по стандартизації.

Університет імені О. М. Горького

Universita A. M. Gorkého

Орден Леніна сяє на прапорі інституту Укргідропроект. За його проектами збудовані гідроелектростанції Дніпровського каскаду: Каховська, Кременчуцька, Дніпродзержинська.

Велику допомогу народному господарству надають учені харківських вузів, які готують спеціалістів для всіх галузей науки, виробництва, культури, народної освіти. 130 тисяч студентів навчаються зараз у 21 вищому учбовому закладі міста.

Найстаріший учбовий заклад Харкова і один із найбільших вузів країни — ордена Трудового Червоного Прапора державний університет імені О. М. Горького. На його 12 факультетах навчаються 14 тисяч студентів. В університеті — 85 кафедр, 20 із них фізико-математичного профілю, науково-дослідні інститути хімії і біології, три проблемних лабораторії і чотири науково-дослідних групи. Тут плідно працюють 87 докторів і близько 400 кандидатів наук.

Засновником вузу був видатний прогресивний діяч і вчений В. Н. Каразін. Університет висунув блискучу плеяду вчених. Серед них біолог І. І. Мечников і математик М. В. Остроградський, чиї імена сяють зірками першої величини на небосхилі світової культури, видатний російський математик В. А. Стеклов, філологи-етнографи О. О. Потебня, І. І. Срезневський, М. В. Сумцов, історик Д. І. Багалій.

Багато років беззмінно керував обсерваторією університету видатний російський астроном Герой Соціалістичної Праці М. П. Барабашов.

Університет має свій обчислювальний центр, музей природознавства, ботанічний сад. Гордість університету — наукова бібліотека, книжковий фонд якої становить три мільйони видань.

Ордена Леніна політехнічний інститут імені В. І. Леніна щороку випускає понад чотири тисячі інженерів

Пам'ятник засновнику університету В. Н. Каразіну

Pomník zakladatele university V. N. Karazina

46 спеціальностей. Тут працюють заслужений діяч науки і техніки УРСР член-кореспондент АН УРСР Герой Соціалістичної Праці лауреат Державної премії професор В. І. Атрощенко, лауреат Ленінської премії І. В. Рижков, заслужений діяч науки і техніки УРСР професор І. М. Бабаков, лауреат Державної премії професор Б. Н. Тютюнников і багато інших відомих вчених.

Понад 27 тисяч лікарів вийшли із стін медичного інституту за роки Радянської влади. Зараз тут навчається більше 3,5 тисячі студентів.

Справжньою кузнею медичних кадрів можна назвати й інститут вдосконалення кваліфікації лікарів, де проходять перепідготовку лікарі з 45 спеціальностей.

З довірою і повагою ставляться на заводах і в установах країни до спеціалістів, які одержали дипломи авіаційного, педагогічного, інженерно-будівельного, автошляхового, сільськогосподарського інститутів.

Харків — це не тільки науково-дослідні і проектні організації, не тільки вищі учбові заклади, наукові відкриття. Це значний культурний центр.

Виступаючи у всеозброєнні ідейності і майстерності, працівники культурного фронту створюють вистави, концертні програми, твори образотворчого і музичного мистецтва, літературні твори, що розповідають про благородну працю, спосіб життя нашого сучасника.

У місті працюють відділення творчих спілок письменників, художників, композиторів, архітекторів, журналістів, Будинок актора.

Доля багатьох видатних представників літератури і мистецтва тісно пов'язана з Харковом. У Колегіумі читав лекції видатний український просвітитель, філософ і поет Г. С. Сковорода. Дбайливо бережуть пам'ять про нього харків'яни: ім'я Сковороди носить педагогічний інститут і одна з вулиць міста.

Художня
студія
Палацу культури
ХТЗ

Výtvarné studio
v Kulturním paláci
Charkovského závodu
na traktory

Художній музей. Репінський зал

Výtvarné muzeum Repinův sál

Інститут вакцин і сироваток імені І. І. Мечнікова

Výzkumný ústav pro vakcíny a serum I. I. Mečnikova

Бібліотека імені В. Г. Короленка

Knihovna V. G. Korolenka

Тут жили видатний український поет, публіцист, революціонер-демократ П. А. Грабовський, поет П. П. Гулак-Артемовський, автор нестаріючих комедій «Сватання на Гончарівці» і «Шельменко-денщик» Г. Ф. Квітка-Основ'яненко.

У Харкові зароджувалась українська журналістика. Тут у XIX сторіччі видавалось кілька газет, журналів, альманахів — «Харьковский еженедельник», «Украинский вестник», «Сніп», «Молодик», «Харьковский Демокрит», «Украинский альманах».

Значну роль відіграв Харків у становленні і розвитку української радянської літератури і мистецтва. Тут починали свій творчий шлях відомі українські письменники і поети П. Тичина, В. Сосюра, О. Вишня, Ю. Яновський, Ю. Смолич, М. Трублаїні, бував Максим Горький, читав свої вірші Володимир Маяковський, який присвятив місту натхненні рядки.

Найбільш плідні роки провів у Харкові видатний радянський педагог А. С. Макаренко — автор широко відомих книг «Педагогічна поема» і «Прапори на баштах».

Далеко за межами міста відома творчість письменників-харків'ян І. Муратова, В. Добровольського — лауреатів Державних премій, І. Багмута, І. Виргана, К. Гордієнка, В. Мисика, М. Сказбуша, Ю. Шовкопляса. Понад 50 поетів, прозаїків, драматургів, критиків об'єднує зараз харківське відділення Спілки письменників України.

Театральні традиції Харкова пов'язані з іменами корифеїв українського театру — М. К. Заньковецької, І. К. Карпенка-Карого, М. Л. Кропивницького, М. К. Садовського, О. К. Саксаганського, К. Т. Соленика, М. П. Старицького. На харківській сцені виступав великий російський актор М. С. Щепкін.

Науково-дослідний інститут загальної і невідкладної хірургії

Vědecký a výzkumný ústav pro obecnou chirurgii a rychlé chirurgické zákroky

Естафету перших творців молодого радянського мистецтва прийняв театр «Березіль». Його керівник Лесь Курбас зібрав блискучий акторський колектив. Тут розквітнув талант А. Бучми, М. Крушельницького, І. Мар'яненка, Н. Ужвій, Д. Антоновича, В. Чистякової.

У 1933 році показав свою першу виставу театр російської драми, в якому працювали видатні майстри сцени М. Синельников, М. Петров, О. Крамов.

У Харківській консерваторії (нині це Інститут мистецтв) вчився М. Рейзен. У Харкові починали свій творчий шлях оперні співаки І. Козловський, М. Литвиненко-Вольгемут та І. Паторжинський.

Зараз у місті шість театрів. Трьом з них — українському драматичному імені Т. Г. Шевченка, опери і балету імені М. В. Лисенка і російському драматичному імені О. С. Пушкіна — за великі заслуги у розвитку театрального мистецтва присвоєно звання академічних. Царство казки, світ прекрасного відкриває юним глядачам театр ляльок імені Н. К. Крупської.

Сьогодні у Харкові працюють відомі актори і режисери Є. Бондаренко, О. Сердюк, Л. Тарабаринов, Є. Червонюк, В. Арканова, С. Коливанова, М. Манойло, Т. Попеску, В. Афанасьєв, Р. Колосова, С. Чибісова, В. Мізиненко, В. Ненашев, Н. Тамарова, Н. Подовалова.

На багатьох оперних сценах і в концертних залах країни звучать твори харківських композиторів П. Гайдамаки, В. Губаренка, Д. Клебанова, І. Ковача, В. Нахабіна, Б. Яровинського.

Нещодавно харків'яни одержали у подарунок новий цирк. Його зал вміщує понад дві тисячі любителів циркового мистецтва.

Широко відкриті перед жителями міста і його гостями двері музеїв.

Історичний музей — один із найстаріших на Україні. Майже 180 тисяч цінних пам'яток матеріальної і духов-

Погруддя двічі Героя Соціалістичної Праці академіка В. Я. Юр'єва

Busta dvojnásobného hrdiny Socialistické práce akademika V. J. Jurjeva

ної культури розповідають про історію краю, революційні, бойові і трудові традиції харків'ян, про грандіозні перетворення соціалістичного Харкова, про досягнення трудящих у роки дев'ятої п'ятирічки.

В одному з найбільших на Україні художньому музеї зібрана прекрасна колекція російського й українського живопису, роботи зарубіжних майстрів.

Гордість музею — Репінський зал, де експонуються картини «Запорожці пишуть листа турецькому султанові», «Козак у степу» та інші полотна. Це краще зібрання творів великого майстра на Україні.

Особливе місце в експозиції посідають картини Т. Г. Шевченка. Є у музеї роботи художників-харків'ян С. Васильківського і П. Левченка.

У музеї можна познайомитись із творами сучасних харківських художників: А. Насєдкіна, М. Рябініна, Г. Томенка, О. Хмельницького, Б. Вакса, А. Константинопольського.

Понад 150 членів об'єднує харківська організація Спілки художників. Роботи художників міста, що оспівують людину праці, експонуються на всесоюзних і республіканських художніх виставках. Харків'яни О. Хмельницький, В. Парчевський, А. Константинопольський і В. Мокрожицький — автори діорами «Форсування Дніпра», що експонується у музеї Великої Вітчизняної війни у Києві.

Нерозлучний друг харків'ян — книга. Найбільша серед 900 бібліотек міста — Державна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка, у фондах якої понад чотири мільйони книг.

У місті багато пам'ятників, обелісків, стел. Архітектурний ансамбль найбільшої в Європі площі Дзержинського увінчує бронзова фігура засновника Комуністичної партії і Радянської держави В. І. Леніна.

Харків'яни по праву пишаються пам'ятником великому українському поету-демократу Тарасові Шевченку.

Театр опери і балету імені М. В. Лисенка.

Budova operního divadla N. V. Lysenka

Музей природознавства ХДУ

Přírodovědecké muzeum Charkovské státní university

Його споруджено у 1935 році за проектом скульптора М. Манізера.

Прикрашений скверами і парками, чудовими пам'ятниками і архітектурними ансамблями розквітає Харків — місто передової науки і високої культури. Естафету професіоналів підхоплює армія самодіяльних співаків і музикантів, артистів і художників, до послуг яких понад 70 Палаців культури і клубів, студії образотворчого мистецтва і музичні школи — все для гармонійного розвитку радянської людини.

Історичний музей

Historické muzeum

Dnešní Charkov je velké středisko vědy a pokrokovéh technického myšlení, středisko přípravy vysoce kvalifikovaných odborníků pro všechna odvětví národního hospodářství, město se starými divadelními tradicemi a vysokou kulturou.

Charkovští vědci úspěšně rozpracovávají jako závažný přínos do pokladnice domácí a světové vědy nové směry v různých oblastech matematiky, fyziky, lékařství, techniky. Ve snaze o spojení poznatků soudobého vědeckého myšlení s rostoucími potřebami národního hospodářství, poskytují velkou pomoc průmyslovým podnikům při řešení důležitých technických a inženýrských úkolů.

V Charkově pracuje každý sedmý ukrajinský vědec a působí každá pátá vědecká instituce republiky, je zde 150 vědeckých, výzkumných a vývojových institucí; z 80 tisícového oddílu městských vědeckých pracovníků je 500 doktorů a čtyři a půl tisíce kandidátů věd. Il z nich

je laureáty Leninovy ceny, 50—laureaty státních cen SSSR a USSR.

Charkovská škola fyziků byla známá už v době, kdy sovětská věda dělala své první kroky. Ve výzkumném ústavu fyzickotechnickém, založeném v roce 1928 působil fyzik — teoretik L. D. Landau, velkou pomoc poskytoval ústavu vynikající ruský vědec J. V. Kurčatov. V roce 1932 pracovníci ústavu K. D. Sinělnikov, O. I. Lejpunskij, A. K. Valter a G. D. Latyšev rozštěpili poprvé v SSSR atomové jádro litia. V tomto ústavě byl postaven urychlovač elementárních částic s kapacitou 2,5 milion volt.

Dnes pracuje v ústavě víc než 200 doktorů a kandidátů věd, mezi nimi akademik AV USSR a dopisující člen AV SSSR V. J. Ivanov, akademici AV USSR A. J. Achijezer, B. G. Lazarev, členové korespondenti AV USSR A. P. Klučarjev a V. T. Tolok. Ve výzkumném fyzickotechnickém ústavu AV USSR pro nízké teploty se úspěšně rozvíjí tradiční pro vědecký Charkov výzkum v oblasti fyziky a techniky nízkých teplot.

Tato jediná v zemi specializovaná kriogení instituce uskutečňuje nejen rozsáhlý výzkum v oblasti základní a užitkové vysoké vodivosti, fyziky magnetických jevů, biofyziky, molekulární fyziky, ale i jiných vědeckých směrů a také rozpracovává a vyrábí pro vědecké instituce a pro potřeby národního hospodářství země kriogení přístroje a zařízení.

Nedaleko Charkova je umístěn jeden z největších radioteleskopů, který přináší na zemi hlasy z dalekých planet, pomáhá odhalovat tajemství vesmíru. Jeho tvůrci jsou vědečtí pracovníci výzkumného ústavu radiové fyziky a elektroniky AV USSR. Ústav provádí výzkum v oblasti vakuumové a kvantové elektroniky, fyziky kovů a polovodičů, akustiky a radiové astronomie. Kolektiv vědeckých pracovníků konstruuje přístroje pro vědecký výzkum a potřeby národního hospodářství.

Автошляховий інститут

Vysoká škola dopravního inženýrství

Палац культури залізничників. Танцювальний ансамбль «Жайворонок»

Kulturní palác železničářů. Taneční soubor „Skřivánek".

V roce 1972 v Charkově — velkém to strojírenském centru — byl založen výzkumný ústav strojírenské problematiky AV USSR. Úkolem ústavu je vyvíjet na základě soudobých poznatků v oblasti matematiky, kybernetiky, mechaniky a výpočetní techniky, metody a způsoby projektování ve strojírenství za účelem vytváření nových vysoce efektivních strojů. Pracovníci ústavu koordinují výzkum, který provádějí akademické a oborové výzkumné ústavy a také četná konstruktorská byra, rozmístěná po celé naší zemi.

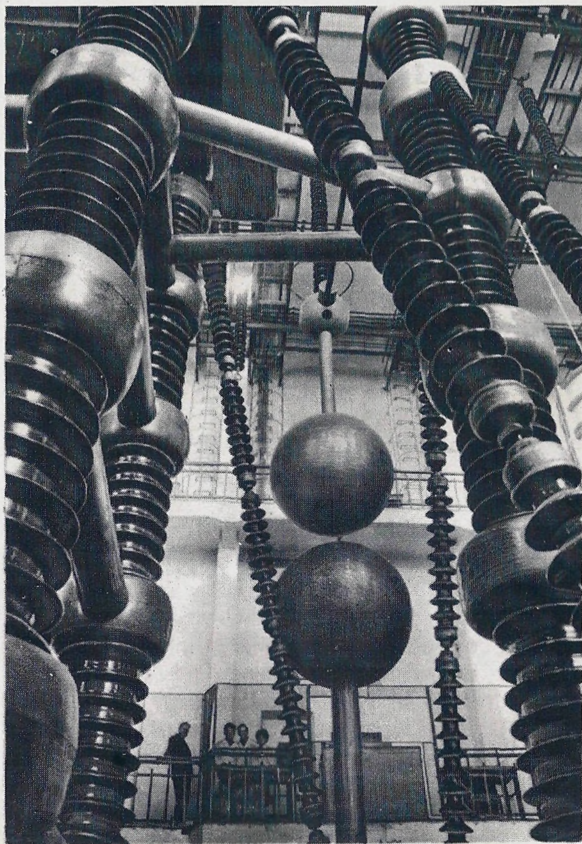
Vědečtí pracovníci oddělení Výzkumného ústavu ekonomického AV USSR se zabývají sociální a ekonomickou problematikou technického pokroku v průmyslových podnicích.

Nedávno vytvořené charkovské vědecké středisko AV USSR rozpracovává důležitou pro rozvoj ekonomiky regionu problematiku organizace komplexního výzkumu, prováděného akademickými oborovými vědeckými institucemi i vysokými školami.

Výzkumný ústav rostlinné výroby, šlechtitelství a genetiky, nositel Leninova řádu, je známý zemědělcům celé země — zde bylo vypěstováno 44 nových výnosných druhů obilovin. Vědecký ústav založil a stál mu v čele během dlouhých let známý sovětský šlechtitel, dvojnásobný hrdina socialistické práce akademik V. J. Jurjev. Nyní je Ústav po něm pojmenován.

Charkov je velké středisko lékařské vědy. Zde se vytvářejí školy a směry důležitých lékařských oborů. V celém světě je známé jméno charkovského anatoma V. P. Vorobjova. Zdokonalil metody balzamování a byl jedním z těch, jež balzamovali tělesné pozůstatky V. I. Lenina. Akademik Vorobjev je jedním z prvních laureátů Leninovy ceny.

Ve městě je i ulice, pojmenovaná po chirurgovi N. P. Trinklerovi. Jako jeden z prvních začal provádět rentgenoskopii pro lékařské účely. Jménem jejího zakladatele oftalmologa L. L. Hiršmana byla nazvána oční klinika.

Політехнічний інститут імені В. І. Леніна.

Каскад трансформаторів в один мільйон вольт

Vysoká škola polytechnická V. I. Lenina.

Kaskáda transformátorů s kapacitou jeden milion voltů

Будинок проектів *Dům projektů*

Významná etapa v transfuzi krve je spojena se jménem charkovského vědeckého pracovníka, laureáta Leninovy ceny V. N. Šamova. První v zemi úspěšně uskutečnil transfuzi krve. Díky tomu v době Velké vlastenecké války byly zachráněny tisíce sovětských vojáků.

Ve spolupráci s fyziky, chemiky, inženýry vypracovali charkovští lékaři metodu dlouhodobého uskladnění krve za nízkých teplot. Ve městě byl založen vědecký ústav pro problematiku kriogení biologie a lékařství Akademie věd USSR. Zde byly vypracovány efektivní metody konzervace tkání a orgánů, určených pro transplantaci.

Problémová kardiologická laboratoř s akademikem Akademie lékařských věd SSSR profesorem L. T. Malou zavedla novou metodu prodiagnozování srdečních a cévních nemocí. Značně se vyvinula chirurgická lékařská péče, především srdeční a cévní chirurgie. V městských vývojových institucích vznikají projekty metalurgických oborů, elektráren, dolů, měst.

Odborníci vědeckého ústavu Giprostal vypracovali technický projekt vysoce výkonné vysoké pece, kde je zmechanizován přísun šichty a všechny přípravné práce k rozlévání železa.

Ukrajinský výzkumný ústav uhelný a chemický spolu s jinými vývojovými institucemi uskutečňuje technickou politiku v koksochemii. Provádí výzkum podle skoordinovaného plánu vědeckých prací členských zemí RVHP a mezinárodní organizaci pro normalizaci v oblasti koksochemie. Leninův řád se skví na praporu vědeckého ústavu Ukrhydroenergoprojektu. Podle jeho projektů byly vybudovány hydroelektrárny Dněprovské kaskády: Kachovská, Kremenčugská, Dněprodzeržinskaja.

Velkou pomoc poskytují národnímu hospodářství vědečtí pracovníci charkovských vysokých škol, kde studují budoucí odborníci pro všechny obory vědy, kultury, výroby, osvěty. Na 21 městských vysokých školách nyní studuje 130 tisíc studentů.

Головний корпус політехнічного інституту імені В. І. Леніна

Hlavní budova vysoké polytechnické školy V. I. Lenina

Jedna z nejstarších vysokých škol Charkova a z největších v zemi je Universita A. M. Gorkého, nositelka řádu Rudého praporu práce. Na jejích 12 fakultách studuje 14 tisíc studentů. Universita má 85 kateder, 20 z nich je fyzicko-mate atického směru, chemické a biologické a výzkumné ústavy, tři problémové laboratoře a čtyři výzkumné skupiny. Zde úspěšně pracuje 84 doktorů a asi 400 kandidátů věd.

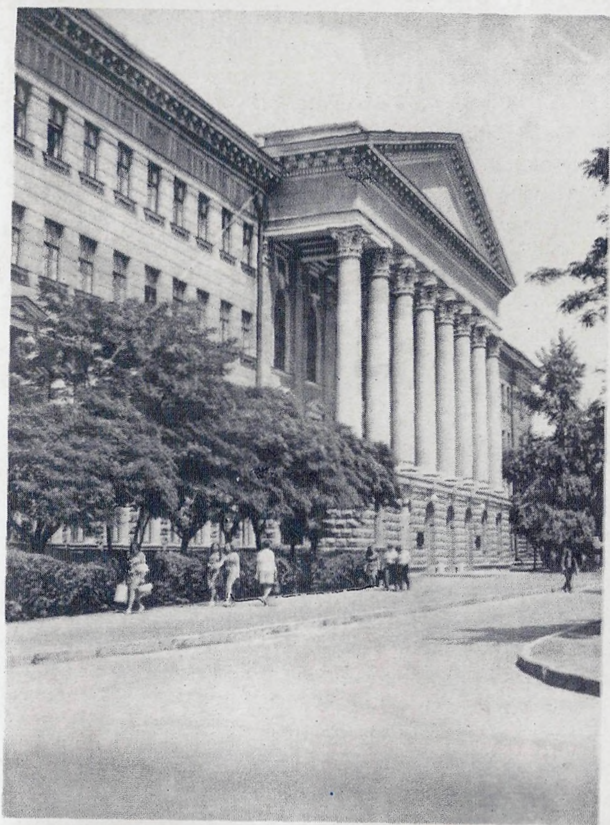
Zakladatelem vysoké školy byl pokrokový činitel a vědec V. N. Karazin. Universita vypěstovala plejádu vynikajících vědců. Mezi ně patří biolog I. I. Mečnikov a matematik M. V. Ostrogradskij, jejichž jména září jako velké hvězdy na obzoru světové kultury, proslulý ruský matematik V. A. Stěklov, filologové-etnografové A. A. Potebňa, I. I. Srezněvskij, N. F. Sumcov, historik D. I. Bagalej.

Dlouhá léta stál v čele universitní observatoře význačný sovětský astronom hrdina socialistické práce, akademik N. P. Barabašov. Universita má vlastní výpočtové středisko, přírodovědecké muzeum, botanickou zahradu. Chloubou university je vědecká knihovna, jejíž knižní fond má tři miliony výtisků.

Vysokou školu polytechnickou V. I. Lenina, nositelku Leninova řádu absolvuje ročně přes čtyři isíce inženýrů v 46 oborech. Zde pracuje zasloužiý praco ník vědy a techniky USSR, dopisující člen AV USSR, hrdina socialistické práce, laureát Státní ceny, profesor V. I. Atroščenko, laureát Leninovy ceny I. V. Ryžkov, zasloužilý, pracovník vědy a techniky USSR profesor I. N. Babakov, laureát Státní ceny profesor B. N. Tjutjunnikov a mnoz í další známí vědci.

Více než 27 tisíc lékařů absolvovalo vysokou školu lékařskou v letech sovětské moci. Dnes zde studuje přes 3,5 tisíc studentů.

Skutečným centrem výuky lékařských kádrů je institut pro zvýšení kvalifikace lékařů, kde se uskutečňuje

Інститут інженерів залізничного транспорту

Vysoká škola železnični dopravy

postgraduální výchova lékařských kádrů ve 45 oborech.

V závodech a úřadech země si váží odborníků, kteří absolvovali vysokou školu leteckou, vysokou školu pedagogickou, vysokou školu stavební, vysokou školu dopravního inženýrství a vysokou školu zemědělskou.

Charkov to nejsou jen výzkumné a vývojové instituce a vysoké školy nebo vědecké objevy. To je velké kulturní středisko.

Kulturní pracovníci mistrovsky uvádějí divadelní představení, koncertní programy, vytvářejí výtvarná, hudební a literární díla věnovaná ušlechtilé práci a způsobu života našeho současníka s vysokou ideovou úrovní.

Ve městě jsou odbočky tvůrčích svazů spisovatelů, výtvarníků, hudebních skladatelů, architektů, novinářů, Dům artistů.

Osudy mnoha vynikajících představitelů literatury a umění jsou spjaty s Charkovem. V jeho kolegiu přednášel známý ukrajinský buditel, filosof a básník G. S. Skovoroda. Charkovští obyvatelé zachovávají ve svých srdcích jeho jméno, po něm je pojmenována vysoká škola pedagogická a jedna z městských ulic.

V Charkově žil proslulý ukrajinský básník, publicista, revoluční demokrat P. A. Grabovský, básník P. P. Gulak-Artemovský, autor nestárnoucích veseloher „Námluvy na Gončarovce" a „Důstojnický sluha Šelmenko" G. F. Kvitka-Osnovjaněnko.

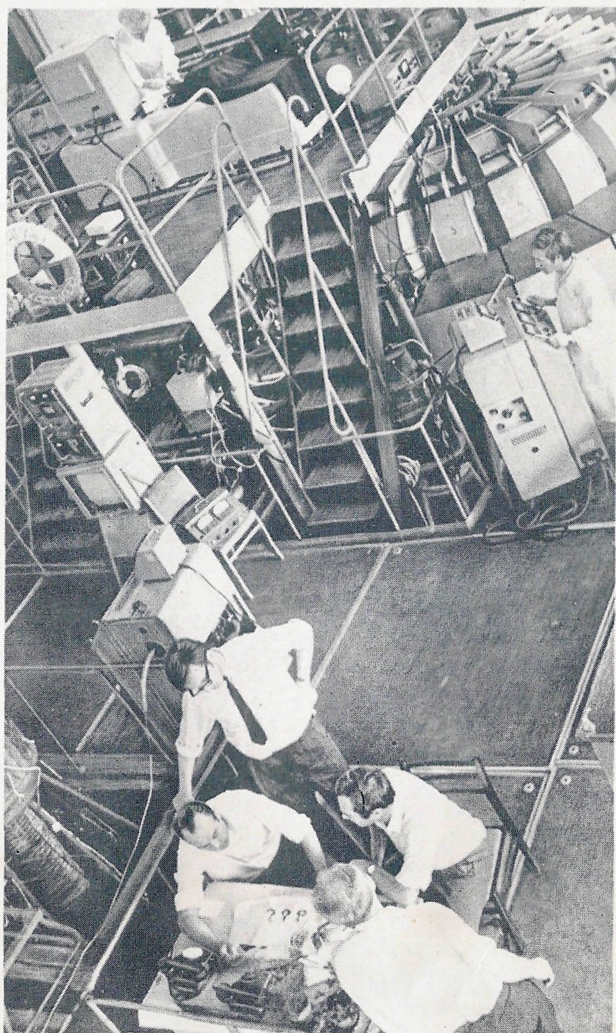
V Charkově se zrodila ukrajinská žurnalistika. V XIX. století se zde vydávalo několik listů, časopisů, almanachů — „Charkovský týdeník", „Ukrajinský věstník", „Snip", „Molodik", „Charkovský Demokrit", „Ukrajinský almanach".

Významnou roli hrál Charkov při založení a vývoji ukrajinské sovětské literatury a umění. Zde nastoupili svou tvůrčí dráhu známí ukrajinští spisovatelé a básníci P. Tyčina, V. Sosjura, O. Višna, J. Janovský, J. Smolič,

Кіноконцертний зал «Україна»

Koncertní síň „Ukrajina"

Художньо-промисловий інститут.

Vysoká škola užitého umění

Фізико-технічний інститут. Біля термоядерної установки «Ураган»

Fyziko-technický výzkumný ústav. Termojaderné zařízení Uragan

N. Trublaíní; do Charkova přijížděl Maxim Gorký, zde recitoval své básně Vladimír Majakovský, který také věnoval městu nadšené řádky.

Léta nejúspěšnější práce strávil v Charkově vynikající sovětský pedagog A. S. Makarenko, autor velmi známých děl „Pedagogická poema" a „Vlajky na věžích".

Dílo spisovatelů Charkovanů I. Muratova a V. Dobrovolského, laureátů Státních cen, I. Bagmuta, I. Vyrgana, K. Gordijenka, V. Mysika, N. Skazbuše, J. Šovkopljasa je velmi známo. Více než 50 básníků, prozaiků, dramatiků, kritiků sdružuje dnes Charkovská odbočka Svazu ukrajinských spisovatelů.

Charkovská divadelní tradice je spjata se jmény koryfejů ukrajinského divadla M. K. Zaňkovecké, I. K. Karpenka-Karoga, M. L. Kropivnického, N. K. Sadovského, A. K. Saksaganského, K. T. Solenika, M. P. Starického. V charkovských divadlech hrál veliký ruský herec M. S. Ščepkin.

Štafetu prvních zakladatelů mladého sovětského umění převzalo divadlo „Berezil". Vedoucí divadla Les Kurbas vytvořil skvělý kolektiv herců. Zde rozkvétal talent A. Bučmy, M. Krušelnického, I. Marjaněnka, N. Užvijové, D. Antonoviče, V. Čisťákovové.

V roce 1933 předvedla své první představení ruská činohra, kde účinkovali vynikající herci N. Sinělnikov, M. Petrov, J. Kramov.

Charkovskou konservatoř (nyní je to vysoká škola muzických umění) absolvoval M. Rejzen. V Charkově nastoupili svou tvůrčí dráhu operní zpěváci I. Kozlovskij, M. Litviněnko-Volgemutová a I. Patoržinsky.

Nyní má město šest divadel. Třem z těchto divadel a to ukrajinské činohře T. G. Ševčenko, divadlu opery a baletu N. V. Lysenka a ruské činohře A. S. Puškina byl udělen titul „akademická" za velké zásluhy v rozvoji divadelního umění. Loutkové divadlo N. K. Krupské seznamuje malé diváky s říší pohádek a světem překrásna.

У музеї ляльок театру імені Н. К. Крупської

Loutkové muzeum v divadle N. K. Krupské

Dnes v Charkově působí známí herci a režizéři E. Bondarenko, A. Serďuk, L. Tarabarinov, E. Červoňuk, V. Arkanovová, S. Kolyvanovová, N. Manojlo, T. Popesku, V. Afanasjev, R. Kolosovová, S. Čibisovová, V. Mizíněnko, V. Něnašev, N. Tamarovová, N. Podovalovová.

Ve mnohých operních divadlech a koncertních síních zní hudba charkovských hudebních skladatelů P. Gajdamaky, V. Gubarenka, D. Klebanova, I. Kováče, V. Nachabina, B. Javorinského.

Nedávno dostali Charkované dar — nový cirkus. V sále je více než dva tisíce míst pro milovníky cirkusového umění.

Pro obyvatele města a jeho hosty jsou otevřeny dokořán dveře muzeí.

Historické muzeum je jedno z nejstarších na Ukrajině. Asi 180 tisíc cenných kulturních památek vypravují o historii kra e, revolučních, bojových a pracovních tradicích Charkovanů, o velkých přeměnách v socialistickém Charkově, o pracovních úspěších pracujících v deváté pětiletce.

V jednom z největších na Ukrajině muzeu výtvarného umění je překrásná sbírka obrazů ruských a ukrajinských malířů, díla zahraničních mistrů.

Muzeum se může pochlubit Rjepinovým sálem, kde jsou vystaveny obrazy „Záporožci píší dopis tureckému sultánovi", „Kozák v stepi" a j. To je nejlepší sbírka děl velikého mistra na Ukrajině.

Zvláštní místo zaujímají v expozici obrazy T. G. Ševčenka.

V muzeu jsou také obrazy malířů Charkovanů S. Vasilkovského a P. Levčenka.

V muzeu je možno shlédnout i díla soudobých malířů A. Nasedkina, N. Rjabinina, G. Tomenko, A. Chmelnického, B. Vaksa, A. Konstantinopolského.

Charkovská organizace Svazu výtvarníků sdružuje přes 150 členů. Díla městských výtvarníků opěvují pracu-

Покровський собор.
Пам'ятка архітектури
XVII сторіччя

Pokrovský chrám.
Památník stavitelství
XVII. století

Медичний інститут

Vysoká škola lékařská

Один із читальних залів бібліотеки імені В. Г. Короленка

Jedna z čítáren v knihovně V. G. Korolenka

Відкриття обеліска «Братерство по зброї». с. Соколове. 9 травня 1971 року.

Odhalení obelisku „Bratrství ve zbrani“ dne 9. května 1971 v Sokolovu

jícího člověka, vystavují se na všesvazových a republikánských uměleckých výsťavách. Charkované A. Chmelnický, V. Parčevský, A Konstantinopolský a V. Mokrožický jsou autoři diaramatu „Přechod přes Dněpr“, vystaveného v Kijevském muzeu Velké vlastenecké války. Nerozlučný přítel Charkovanů je kniha. Největší z městských knihoven je Státní vědecká knihovna V. G. Korolenka, jejíž fondy mají přes čtyři miliony knih.

Ve městě je mnoho pomníků, obelisků, atd. Ústřední postavou architektonického celku na největším v Evropě Dzeržinského náměstí je bronzová socha V. I. Lenina.

Obyvatelé Charkova jsou právem hrdi na pomník velikého ukrajinského básníka — demokrata Tarasa Ševčenka. Byl postaven v roce 1935 podle projektu sochaře M. Manizera.

Se svými parky a parčíky, nádhernými pomníky a architektonickými celky rozkvétá Charkov — město pokrokové vědy a kultury. Profesionální umělci předávají štafetu zpěvákům, hudebníkům, hercům a výtvarníkům, členům umělecké tvořivosti, kteří mají k dispozici 70 kulturních paláců a klubů, výtvarná studia a hudební školy — vše pro harmonický vývoj sovětského člověka.

Виталий Васильевич Олейник

ХАРЬКОВ

Страницы науки и искусства

Фотоочерк

(На украинском и чешском языках)

Переклад на чеську мову *Л. І. Димової*

Редактор *А. Й. Щербак*
Художник *О. П. Шуліка*
Фото *Г. С. Дрюкова, Ю. К. Рупіна*
Художній редактор *Б. П. Бублик*
Технічний редактор *В. Я. Козинченко*
Коректор *Н. В. Щолок*
Коректор чеського тексту *С. В. Діденко*

БЦ 53072. Здано до складання 8/I 1975 р. Підписано до друку 20/V 1975 р. Формат 70×90 $^{1}/_{32}$. Папір крейд. 120 гр. Ум.-друк. арк. 1,76. Обл.-вид. арк. 1,57. Тираж 10 000. Зам. 5-106. Ціна 31 коп. Видавництво «Прапор» 310002 МСП, Харків-2, вул. Чубаря, 11.

Харківська книжкова фабрика «Комуніст» Республіканського виробничого об'єднання «Поліграфкнига» Держкомвидаву УРСР. Харків, вул. Енгельса, 11.